

OPORUKA TADIJE SMIČIKLASA (1913.)

Pregledni rad

UDK 061.27

347.67

Predsjednik Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti Tadija Smičiklas napisao je oporuku u Zagrebu 14. III. 1913., a javno je proglašena 8. VI. 1914., na dan Smičiklasova preminuća. Dokument je važan zbog značenja oporučiteljeva života i djela te zbog svoga sadržaja.

Tadija Smičiklas počeo je smrtonosno pobolijevati relativno brzo, i to tijekom 1913. godine;¹ naime, imao je gangrenu na potkoljenici lijeve noge koja se pokazala pogubnom. Liječenje nije dalo pozitivan rezultat, pa su liječnici u veljači 1914. god. preporučili "amputaciju noge u dosta nepovoljnim uvjetima, ili skori exitus letalis"; Smičiklas je odbio prijedlog o odsijecanju noge.² Ujutro 8. lipnja od sluge³ je zatražio čašu mlijeka; dok je ovaj otišao udovoljiti bolesnikovoj želji i vratio se – Smičiklas je preminuo od kljenuti srca, dakle

¹ Svoje posljednje govore kao predsjednik JAZU T. Smičiklas održao je na Glavnoj skupštini 3. 4. 1913. *Ljetopis* za god. 1912., sv. 27, Zagreb 1913., str. 50. Na ovoj sjednici i na Svečanoj sjednici 5. IV. 1913. godine je posljednji put ponovno izabran za predsjednika (opet na trogodišnji rok, do 1915.). Isto, str. 51, 52-54. Nije sudjelovao u radu Skupne sjednice 26. X. 1913., s koje su mu članovi JAZU – pod predsjedanjem najstarijega razrednoga predstojnika Franje Markovića iz Filozofičko-juridičkoga razreda, a preko riječi predstojnika Matematičko-prirodoslovnoga razreda Gustava Janečka – čestitali 70-godišnjicu života. *Ljetopis* za 1913., sv. 28, Zagreb 1914., str. 32-33; Marko Kostrenčić, *Tadija Smičiklas*, Predavanja održana u JAZU, sv. 20, Zagreb 1962., str. 51-52, u povodu koje je 21.12. postao počasni doktor Filozofskoga fakulteta u Zagrebu. Počasni doktorat Tadije Smičiklasa, *Narodne novine*, god. LXXIX, br. 295, Zagreb 1913., str. 2; Počasni doktorat Tadije Smičiklasa, *Hrvatski pokret*, god. IX, br. 299, Zagreb 1913., str. 1, prvi koji je dodijeljen na tome Fakultetu. Kostrenčić, n. dj., str. 37; Smičiklas nije sudjelovao ni u radu Skupne sjednice (*Ljetopis* za 1913., sv. 28, Zagreb 1914., str. 48), ni Glavne skupštine 21.5.1914. (isto, str. 52), ni Svečane sjednice dva dana kasnije (isto, str. 54). Posljednji put je iz stana izašao na uobičajeni ručak kod svoga kumčeta dr. Marka Kostrenčića, na grkokatolički Božić. M. Kostrenčić bio je sin Smičiklasova najbližega prijatelja i pobratima Ivana Kostrenčića, ravnatelja Sveučilišne knjižnice od 1875. do 1911., tajnika i blagajnika Matice hrvatske, književnoga povjesničara itd. Matko Rojnić, Kostrenčić, Ivan, u: *Enciklopedija Jugoslavije*, sv. 5, Zagreb 1972., str. 342-343. O Marku usp. Marko Kostrenčić 1884-1976., *Spomenica preminulim akademikima*, sv. 2, Zagreb, 1979.; Vladimir Gortan, Marko Kostrenčić (1884-1976), *Ljetopis JAZU*, knj. 80, Zagreb, 1979., str. 213-215. Uspor. i M. Kostrenčić, n. dj., na v. mj.

² M. Kostrenčić, n. dj., str. 55.

³ Sluga je bio Milan Bračun. Usp. priloženu oporuku.

⁴ Tade Smičiklas, *Hrvatski pokret*, god. X, br. 156, Zagreb, 9.6.1914., str. 1.

bez svjedoka: sluga ga je našao mrtvog⁴ u njegovu domu,⁵ u krevetu, 8. lipnja 1914.,⁶ na Skupnoj izvanrednoj sjednici JAZU 8. VI. najstariji razredni predstojnik dr. Franjo Marković kao predsjedatelj skupa objavio je da je predsjednik umro u 6, 30 sati,⁷ a to su objavili i dnevni.⁸

Odmah su obaviješteni Smičiklasov nećak Janko Boić⁹ i ljekarnik Gjuro Smičiklas, sinovac; oni su smrt prijavili javnome bilježniku Božidaru Gaju.¹⁰ Bilježnik je odmah stigao u pokojnikov stan, gdje je – osim Boića i G. Smičiklasa – zatekao i dr. Dionisija Nyaradija¹¹ i dr. Nikolu Kostrenčića;¹² tom prigodom u stanu je utvrđen nalaz više vrijednosti.¹³

Bilježnik je u Smičiklasovu stolu našao potvrdu glavnoga tajnika JAZU dr. Augusta Musića da se Smičiklasova oporuka nalazi u Akademijinu trezoru.¹⁴ Bilježnik je pošao u Akademiju gdje je oporuka otvorena te je utvrđen njezin sadržaj, kao i izvršitelj testamenta – spomenuti dr. Nikola Kostrenčić. Prigodom otvaranja oporuke bili su prisutni i prvi tajnik JAZU prof. dr. August Musić i akademik prof. dr. Gavro Manojlović, a kasnije su pristigli akademici prof. dr. Franjo Marković i prof. dr. Gustav Janeček. Nakon što je oporuka pročitana, Smičiklasova je radna soba u JAZU zatvorena, "a povjerenstvo se je uputilo pod vodstvom javnog bilježnika pl. Gaja u stan, da se tamo pretraži sve nije li pokojnik ostavio kasnije koju noviju oporuku, pošto je ova sadašnja datirana dne 14. ožujka 1913."¹⁵

Smičiklasova oporuka od 14. ožujka 1913. god. bila je jedina; nosi naslov *Moja posljednja volja*, a potpisao ju je vlastoručno. Taj dokument, međutim, do nas nije stigao – barem još nije otkriven za nas – u izvorniku, već u izvornoj, rukom pisanoj kopiji koju je 12. lip-

⁵ Smičiklas je imao vlastitu kuću u Zagrebu, u Mesničkoj ulici br. 35. (Usp. prilog i M. Kostrenčić, n.dj., str. 54).

⁶ M. Kostrenčić, n. dj., str. 55.

⁷ Skupna sjednica, izvanredna, dne 8. juna 1914., *Ljetopis JAZU za god. 1914.*, sv. 29, Zagreb, 1915., str. 19.

⁸ "Jutros u pol sedam sati umro je naš prvi historičar Tadija Smičiklas", započinje glavni, uvodni članak Tadija Smičiklas umro, *Obzor (Podnevni list)*, god. X, br. 156, Zagreb, 8. 6. 1914., str. 1; usp. i Tade Smičiklas, *Hrvatski pokret*, god. X, br. 155, Zagreb, 8. 6. 1914., str. 1.

⁹ Janko Boić bio je stolarski pomoćnik. Uspor. priloženu oporuku.

¹⁰ Tade Smičiklas, *Hrvatski pokret*, god. X, br. 156, Zagreb, 9. 6. 1914., str. 1.

¹¹ Dr. Dionisije Nyaradi bio je grkokatolički župnik i ravnatelj Grkokatoličkoga sjemeništa u Zagrebu (Dr. Tadija Smičiklas, *Hrvatski pokret*, god. X, br. 158, Zagreb, 11. 6. 1914., str. 4).

¹² Nikola Kostrenčić bio je stariji sin najbližega Smičiklasova prijatelja Ivana Kostrenčića (usp. bilj. 1) i (tada) tajnik Kraljevske zemaljske vlade; Smičiklas mu je bio kum (usp. prilog). Između dva svjetska rata N. Kostrenčić bio je direktor Jugoslavenske banke u Zagrebu. – Na ovim i drugim podacima najljepše zahvaljujem profesorici Branki Kostrenčić-Danon iz Zagreba, kćerki akademičara Marka Kostrenčića.

¹³ Tadija Smičiklas, *Obzor (Podnevni list)*, god. X, br. 157, Zagreb, 9. 6. 1914., str. 1.

¹⁴ Tadija Smičiklas, *Hrvatski pokret*, god. X, br. 156, Zagreb, 9. 6. 1914., str. 1, odjeljak *Smrt i sprovod dra. Tadije Smičiklasa*.

¹⁵ Isto.

nja ovjerovio Božidar Gaj, javni bilježnik za I. kotar u Zagrebu.¹⁶ Taj je dokument napisan na četiri stranice, odnosno u dva lista, bez paginacije. To je, zapravo, umnoženi rukopis, s dosta izbljedjelom plavoljubičastom bojom. Dokument je bio prelomljen u četvrtinu, tako da je gornji dio, prvi s lijeve strane požutio zajedno sa slovima, a donekle je u istom stanju i njegovo naličje, na drugoj stranici.

U povodu Smičiklasove smrti istoga je dana u JAZU sazvana – kako je spomenuto – *Skupna sjednica, izvanredna*,¹⁷ kojoj su na molbu Akademijine uprave nazočili i javni bilježnik B. Gaj te spomenuti tajnik Kraljevske zemaljske vlade dr. Nikola Kostrenčić,¹⁸ grko-katolički župnik dr. Dionis Nyaradi¹⁹ i senator grada Zagreba Antun Seifert, kako je navedeno u Akademijinu *Ljetopisu*.²⁰ Sjednica je imala tri točke dnevnoga reda. U okviru prve je – rekosmo – akademik F. Marković objavio predsjednikovu smrt. Sadržaj druge točke odnosio se na izlaganje B. Gaja; taj javni bilježnik izvijestio je prisutne kako je prijedpodne istoga dana “otvorio pred kompetentnim licima o p o r u k u²¹ pokojnikovu”,²² kako je to upisano i u priloženi ovjerovljeni prijepis testamenta (pred kraj). Bilježnik govori da je Smičiklas svoju knjižnicu ostavio “historičkomu seminaru kr. sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu”,²³ da je “neke legatave ostavio rođacima i služinčadi”, a “ostatak svoga imutka Jugoslavenskoj akademiji za zakladu, koja se ima stvoriti pod njegovim imenom,

¹⁶ Ovjerovljeni prijepis nalazi se u Arhivu HAZU, u rukopisnoj ostavštini T. Smičiklasa, XV-45 B/e 1 (dalje: ROTS).

¹⁷ Skupna sjednica, izvanredna, dne 8. juna 1914., *Ljetopis za god. 1914.*, sv. 29, Zagreb, 1915., str. 18-19; Tadija Smičiklas, *Obzor (Podnevni list)*, god. X, br. 157, Zagreb, 9.6.1914., str. 1. Prva tri odjeljka iz toga članka (str. 1-2) naslovljena su ovako: *Sjednica jugoslavenske akademije, Oporuka, Zapisnik pokojnikovi*.

¹⁸ Uspor. bilj. I i 12.

¹⁹ Uspor. bilj. 11.

²⁰ *Ljetopis*, sv. 29, n. dj., str. 18.

²¹ Spacionirano u tekstu, str. 19.

²² *Ljetopis*, sv. 29, n. dj., str. 19.

²³ Točnije rečeno – Smičiklas je svoju knjižnicu zapisao Historičkom seminaru Mudroslovnoga (tj. Filozofskoga) fakulteta. Pitanje sređivanja te knjižne ostavštine došlo je na red sljedeće godine. Naime, tada su – poznati hrvatski povjesničari – profesori V. Klaić, G. Manojlović, F. Šišić i R. Horvat potpisali zajednički prijedlog, a Fakultet je 30. 1. 1915. god. poslao molbu Odjelu za bogoštvlje i nastavu Kr. hrv. slav. dalm. zemaljske vlade iz koje se vidi da je za sređivanje knjižnice uzeto u obzir pet studenata u tome Seminaru; no, od njih pet predložen je za sređivanje knjižnice Viktor Novak, “apsol. slušač historije, ispitani kandidat srednjošk. učiteljstva”. (ROTS, XV-45 B f). V. Novak kasnije je postao istaknuti povjesničar te akademik. Već je tada procjenjivano da knjižnica vrijedi do 15.000 kruna (Tade Smičiklas, *Hrvatski pokret*, god. X, br. 156, Zagreb, 9.6.1914., str. 1), dok je Ferdo Šišić (Dr. Tadija Smičiklas. Umro dne 8. lipnja 1914. u Zagrebu, *Savremeni*, god. IX, br. 7, Zagreb, srpanj 1914., str. 345) procijenio da knjižnica “reprezentira vrijednost od najmanje 30.000 kruna”.

upravo onakova, kakova je zaklada dra. Franje Račkoga.²⁴ Marko Kostrenčić piše da "od njezinih prihoda trebalo (je) da se podupiru oni koji spremaju radnje historičko-filološke kao i oni koji putuju radi toga da takve radnje spremaju."²⁵ Smičiklasov je zapis Akademija primila sa zahvalnošću te odredila da je na ostavinskoj raspravi zastupa dr. August Musić, tajnik I. razreda.²⁶ U trećoj točki spomenute Skupne izvanredne sjednice odlučeno je da se sprovod održi 10. VI. brigom JAZU, jer je ona "universalna baštinica njegova imutka";²⁷ najavljene su mise zadušnice u Prvostolnici (nadbiskup dr. Ante Bauer) i u grkokatoličkoj župnoj crkve (župnik dr. Dionis Nyaradi).²⁸

Za ovršitelja oporuke Smičiklas je u njezinoj toč. 6. odredio svoje kumče dr. Nikolu Kostrenčića,²⁹ pa je ovaj i prisustvovao prigodom čitanja oporuke u JAZU.³⁰

Ostavština³¹ i oporuka T. Smičiklasa zanimala je i širu javnost, pa je o tome kratko obaviještena preko dnevnih listova, u izvodima ili u prepričanom izdanju, i to uglavnom o onome što je rečeno na spomenutoj izvanrednoj sjednici JAZU;³² spominjana je i kasnije, posebno u vezi s donacijama JAZU i Filozofskom fakultetu.³³

U integralnom obliku donosimo spomenutu izvornu, ovjerovljenu Smičiklasovu oporuku.

²⁴ Iz ovoga, kao i iz samoga ovjerovljenoga prijepisa oporuke (u prilogu) vidi se da Smičiklas nije tom oporukom precizno "odredio za univerzalnoga nasljednika Jugoslavensku akademiju", kako je to ustvrdio M. Kostrenčić, n. dj., str. 52, vjerojatno na temelju 3. točke Skupne izvanredne sjednice JAZU od 8. 6. (*Ljetopis*, sv. 29, n. dj., str. 19).

²⁵ Isto.

²⁶ *Ljetopis*, sv. 29, n. dj., str. 27.

²⁷ Isto, str. 19.

²⁸ Isto.

²⁹ Uspor. bilj. 1 i 12.

³⁰ *Ljetopis*, sv. 29, n. dj., str. 18.

³¹ "Cijeli se imetak cijeni na 90.000 kruna, dok je dio svoga imetka pokojnik već za života razdijelio" (Dr. Tadija Smičiklas, *Hrvatski pokret*, god. X, br. 157, Zagreb, 10.6.1914., str. 1). Međutim, *Obzor* (*Podnevni list*), god. X, br. 157, Zagreb, 9.6.1914., str. 1, u članku *Tadija Smičiklas* objavljuje da cijeli Smičiklasov imetak vrijedi 80.000 kruna; no, F. Šišić, Dr. Tadija Smičiklas, str. 345, pak, samo Smičiklasovu golemu knjižnicu procjenjuje na 30.000 kruna.

³² Tadija Smičiklas, *Hrvatski pokret*, god. X, br. 157, Zagreb, 10.6.1914., str. 1, odjeljak *Oporuka Tade Smičiklasa*; Tadija Smičiklas, *Obzor*, god. X, br. 156, Zagreb, 9.6.1914., str. 1, odjeljak *Oporuka i Zapisi pokojnikovi*.

³³ Petar Karlič, *Tade Smičiklas. (U spomen prigodom smrti)*, Zadar, 1914., str. 5; Ferdo Šišić, Dr. Tadija Smičiklas, str. 345, i *Smičiklas Tade*, Hrvatski biografski rječnik. Ogledni primjerak, JAZU, Zagreb, 1916., str.15. (Hrvatski državni arhiv, Rukopisna ostavština Vjekoslava Spinčića, kut. 58, 20/1, l. 341 r); Petar Strčić, *Predstojnik Arhiva Akademije Tadija Smičiklas - novopronađena grada, referat na Svečanoj akademiji i znanstvenom skupu u provodu 150. obljetnice rođenja Tadije Smičiklasa (1843-1993), hrvatskoga znanstvenika i predsjednika Akademije*, HAZU, Zagreb, 30.9.1993.

BOŽIDAR PL. GAJ
KR. JAVNI BILJEŽNIK
U ZAGREBU³⁴

Broj 12. III. - 1914.

Prepis³⁵

Moja posljednja volja.

Vo imja oca i sina i svjatago duha.

Nalazeći se posvema zdrav i pri svijesti pišem ovu moju posljednju volju.

Moj imetak sastoji se danas od kuće u Mesničkoj ulici 35, za tim pet dionica prve hrvatske štedionice, dvadeset dionica Dioničke tiskare i četrdeset dionica Poljodjelske banke i još nekih dionica čini mi se male vrijednosti i nešto gotovine na mome konto korentu.

Ostavljam I. mojim rođjacima, koje sam u životu po mogućnosti pomagao ove legat: Momu bratu Marku Smičiklasu i njegovu sinu Iliji zajedno četiri hiljade (4000) Kr. -

Momu sinovcu Gjuri učinio sam više negoli drugima i držim, da sam za njega dovoljno učinio. Dani Smičiklasu i njegovoj djeci ukupno hiljadu (1000) Kr. - Mari Strmac pet stotina (500) Kr., kleriku Dani Crljenici hiljadu (1000) Kr. - Njegovom bratu Janku 500 (pet stotina) Kr., stolarskom pomoćniku Janku Boiću hiljadu (1000) Kr., njegovom bratu Marku i sestri mu rođenim od moje sestre Julike po 500 (pet stotina) Kr. Ovi legati želim da budu potpuno isplaćeni i pristojbe zakonite da se za njih plate.-

2. Sjemeništu biskupije Križevačke u Zagrebu³⁶ ostavljam za jedan štipendijalnu zakladu za moje rođjake dvanaest hiljada (12.000) Kr., a zakladom, da upravlja Kaptol biskupije Križevačke.³⁷

Ostavljam dvije stotine (200) Kr. župi u Zagrebu svetoga Cirila i Metoda³⁸ za jednu službu božju za upokoj moje duše.

³⁴ Okrugli suhi žig utisnut je iznad teksta, u sām lijevi vrh 1. i 3. stranice te u desni vrh 2. i 4. stranice.

³⁵ Podcrtano u tekstu.

³⁶ Smičiklasovi rođaci bili su grkokatolički biskupi Gabro (1834.-1856.); Janko Šimrak, Red grkokatoličkih biskupa, *Spomenica. Kalendar grkokatolika Križevačke biskupije za godinu 1931.*, Zagreb, 1930.) i Gjuro Smičiklas (1857.-1881.; isto, str. 67). Prvi se vladika zauzeo da Tadija bude primljen u Grkokatoličko sjemenište u Zagrebu. Smičiklas je bio glavni pokretač učeničkoga tjednika "Vijenac" (1858.), a potom i urednik (1860.). Završivši šesti razred gimnazije postao je klerik te je pošao u Zagrebački nadbiskupski bogoslovski licej; krajem 1862. istupio je iz bogoslovsoga liceja, ali mu to nije zamjerio drugi rođak - vladika Gjuro (M. Kostrenčić, n. dj., str. 6-7), od koga je i baštinio "nešto" (isto, str. 54). - O eparhijskom sjemeništu u Zagrebu usp. Janko Šimrak, Red, str. 40-61 i Šematizam (stanje) Križevačke biskupije, *Spomenica*, n. izd., str. 77-81.

³⁷ O Stolnom kaptolu usp. J. Šimrak, Šematizam, n. dj., str. 71-72.

³⁸ O toj velikoj župi usp. isto, str. 82-83.

Ostavljam Kaptolu biskupije Križevačke³⁹ 500 (pet stotina) Kr. za očuvanje groba pokojnoga biskupa Gjure Smičiklasa⁴⁰.

Ostavljam za potporu siromašnih svećenika biskupije Križevačke, društva Jozafat⁴¹ pet stotina (500) kr.-

3. Moju biblioteku ostavljam seminaru historičkom hrvatskoga sveučilišta⁴² pod uvjetom, da one knjige, koje nisu potrebne seminaru predađe mojem nećaku Dani Crljenici.-

4. Mojoi družini kuharici Dili Volovčak ostavljam 500 (pet stotina) Kr., ako se nadje u mojoj službi prigodom moje smrti i još k tomu cijelo kuhinjsko posudje i stolno rublje. - Milanu Bračunu ako se nadje u službi prigodom moje smrti isto tako 500 (pet stotina) Kr.,⁴³ i više komada moga odijela od kojega neka se ostatak podijeli medju moje siromašne rođjake, a naročito Janku Crljenici.

5. Kada se sve isplati onda neka ostatak bude za zakladu pod mojim imenom Jugoslavenskoj akademiji. Ta zaklada neka bude istoga smjera kako je osnovana zaklada Račkoga.⁴⁴ - Ako ne bi bilo dosta za dostojnu zakladu neka se glavnica ukamaćuje, dok dosegne barem trideset hiljada Kr. - Preporučam akademiji, da pripadajući meni honorar od pripravljenoga Codexa⁴⁵ priklapa ovoj zakladi⁴⁶.-

³⁹ V. bilj. 37.

⁴⁰ V. bilj. 36.

⁴¹ Društvo sv. Jozafata osnovano je 1904. godine. J. Šimrak, Šematizam, str. 127.

⁴² Uspor. bilj. 23.

⁴³ "Baštinišvi nešto od svoga rodaka križevačkoga biskupa Gjure Smičiklasa mogao je uz svoju plaću univerzitetskog profesora i uz književne honorare izigravati 'gospodina', te se okružio kuharicom i sobarom, da bi mogao primati matičare i akademike, domaće i strane goste, koji su relativno često uživali njegovu gostoljubivost". M. Kostrenčić, n. dj., str. 54.

⁴⁴ Historičko-filologički razred JAZU 17.3.1913. prihvatio je (toč. 7. sjednice) "tekst zakladnice *Zaklade dra Franje Račkoga* (podvučeno u tekstu, *Ljetopis JAZU za 1913.*, sv. 28, Zagreb, 1914., str. 23). Na istoj Skupnoj sjednici 26.6.1913., na kojoj je (toč. 1) objavljeno da je vladar 2.5. potvrdio Smičiklasov ponovni izbor za predsjednika JAZU; odobrena je (toč. 14) "napose zakladnica *Zaklade dra. Franje Račkoga*, kako ju je prihvatio historičko-filologički razred; pohranjuje se među ovogod. spisima pod br. 148." (isto, str. 26).

⁴⁵ Na sjednici Razreda historičko-filologičkoga 20.6.1914. u povodu "preminuća dosadašnjega urednika *Diplomatičkoga zbornika*", predsjednika Tade Smičiklasa, utvrđuju se odredbe i naputak za novo uredništvo" toga znamenitoga Smičiklasova djela: *Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*; "Uredništvo se povjerava čl. dop. Emiliju pl. Laszowskomu i dru. Marku Kostrenčiću. Zbornik će sve do godine 1409. (1420.) nositi i dalje ime Smičiklasovo, jer je dosadašnji urednik sabrao građu" (*Ljetopis JAZU za god. 1914.*, sv. 29, Zagreb, 1915., str. 20).

⁴⁶ Smičiklasov zapis JAZU je primila sa zahvalnošću. *Ljetopis*, sv. 29, n. dj., str. 27.

6. Ovršiteljem ove oporuke molim da bude moje kumče Dr. Nikola Kostrenčić,⁴⁷ komu u to ime ostavljam ona tri dragocjena ormara dva u salonu a treći u jedaćoj sobi i moju srebrninu, moje slike i zlatnu uru. Svom bratu⁴⁸ Dru Marku Kostrenčiću⁴⁹ neka preda sve moje bilješke i ono rukopisa za povijest Hrvatsku, što je bilo spremno za štampu, ali neka se ne stampa.⁵⁰

Želim, da moj sprovod bude najčedniji i bez cvijeća.⁵¹

U Zagrebu dne 14 marta 1913

Tade Smičiklas vr.⁵²

Ova je oporuka današnjini danom propisno javno proglašena. U Zagrebu dne 8 lipnja hiljadu devetstotina četrnaste (8.VI 1914)

(L. S.)

Božidar pl Gaj vr

⁴⁷ Uspor. bilj. 1 i 12.

⁴⁸ Tj. Nikolinu bratu.

⁴⁹ Uspor. bilj. 1.

⁵⁰ "Ja sam taj legat primio, ali u toj ostavštini ništa što bi bilo spremno za štampu našao nisam. Bili su tu dijelovi njegova rukopisa za Povijest hrvatsku, a pored toga bilo je bilježaka i ispisa iz raznih historijskih djela i ekscerpata iz arhivske građe" (M. Kostrenčić, n. dj., str. 56). Kostrenčić (isto, str. 30) piše da je to prva historija hrvatskoga naroda; Trpimir Macan držio da je to "prva sintetska" hrvatska povijest (U: Ferdo Šišić, *Pregled povijesti hrvatskog naroda*, Zagreb, 1975.³, str. 16); Jaroslav Šidak kaže da je to "prva sinteza hrvatske povijesti do 1848." (*Kroz pet stoljeća hrvatske povijesti*, Zagreb, 1981., str. 352.); Mirjana Gross ističe da se "knjiga nad knjigama" pojavila "u drugoj polovici 19. stoljeća", te da je "dočekana s neviđenim oduševljenjem: Smičiklasova 'Povijest hrvatska' (*Suvremena historiografija. Korijeni, postignuća, traganja*. Zagreb, 1996., str. 177-178).

⁵¹ "No toj će se želji teško moći udovoljiti" – odmah je konstatirano (Tade Smičiklas, *Hrvatski pokret*, god. X, br. 156, Zagreb, 9.6.1914., str. 1). Nije bila uslišana Smičiklasova posljednja želja (Tadija Smičiklas, *Hrvatski pokret*, god. X, br. 158, Zagreb, 11.6.1914., str. 3-4; Pogreb Tadije Smičiklase, isto, br. 159, 12.6.1914., str. 1-2). Brigu o sprovodu na sebe preuzela je JAZU (*Ljetopis*, sv. 29, n. dj., str. 19 i 27). No, iako su pripreme tekle i sâm se sprovod odvijao u skladu sa Smičiklasovim značenjem, pa je sprovod poprimio općenacionalni značaj te bez obzira na to što je na obavijest JAZU o Smičiklasovoj smrti iz vladareva ureda stigao brzopjav ("Njegovo cesarsko i kraljevsko apostolsko Veličanstvo s iskrenom je žalosti saznalo za smrt predsjednika Tadije Smičiklase te izrazuje Akademiji tim žalosnim povodom svoje Previšnje iskreno saučesće", *Obzor*, god. LVII, br. 158, Zagreb, 10.6.1914., str. 2), a na sprovodu, pored ostalih, bio i ban bartun dr. Ivan Skerlec – sasvim blizu palače JAZU, u kojoj je na odru bilo izloženo Smičiklasovo tijelo, na tome istom Zrinjevcu u poznatome paviljonu svirala je glazba 37. pukovnije, koja je izvodila "povesele" koračnice poskočice itd. (Tadija Smičiklas na odru – na Zrinjevcu glasba, *Hrvatski pokret*, god. X, br. 158, Zagreb, 10.6.1914., str. 2).

⁵² Upisano je tako – bez slova č.

Potvrđujem uredovno, da se ovaj prepis sa predočenim mi izvornikom biljegovanim biljegom od.....⁵³ Krune doslovce slaže.

U Zagrebu, dne dvanaestog lipnja hiljadu deveststo i četnaeste / 12.VI 1914⁵⁴

BOŽIDAR PL GAJ KR. JAV. BILJEŽNIK ZA L KOT.
KRALJ. HRVAT. SLAV. I DALMAC. KR. SUDB. STOLA
ZAGREBAČKOGA U ZAGREBU⁵⁵

Božidar pl Gaj
Kr jav bilježnik⁵⁶

⁵³ Iznad točkica nisu upisane brojke.

⁵⁴ Od "Potvrđujem" do "1914" pečat je s tekstom u obliku rukopisa, ljubičaste boje; samo riječi "dvanaestoga lipnja" i "četnaeste / 12.VI 1914" u pečat upisane su tintom.

⁵⁵ Duguljasti (jajasti) pečat, otisak je ljubičaste boje. U sredini je grb Kr. Hrv., Slav. i Dalm., s krunom Sv. Stjepana. Grb se nalazi u u sredini, u istoj ravni s bilježnikovim potpisom.

⁵⁶ Izvorni potpis, tinta. Usp. zadnju rečenicu u prethodnoj bilj.

Petar Strčić

The Last Will of Tadija Smičiklas (1913)

S u m m a r y

Tadija Smičiklas, president of the Yugoslav Academy of Sciences and Arts in Zagreb (from 1900 till his death in 1914), rector of the University, president of *Matica hrvatska* and the first doctor *honoris causa* of the Faculty of Arts in Zagreb, one of the most prominent Croatian historians, made his will on 14 March 1913. The will is extant in the authorised transcript of the notary, who made it public in Zagreb on the very day when Smičiklas died (8 June 1914). The document is kept in the collection of Smičiklas's hand-written papers in the Academy Archive in Zagreb, of which archive Smičiklas was the director from 1896 till his death. In this article, after the introduction, the author publishes this document, important for a better understanding of life and work of this prominent personality.